

1^ο ΓΕΛ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ

Σχ. Έτος 2014-15

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

**ΘΕΜΑ: « ΟΙ ΒΑΣΙΛΙΚΟΙ
ΤΑΦΟΙ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ »**

Υπεύθυνοι καθηγητές

- 1. Χαντζάρα Δημητρούλα**
- 2. Γόγολου Παρασκευή**
- 3. Κυριακάκη Χριστούλα**

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

1. ΟΙ ΑΙΓΕΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ- Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

Κατά τον 8ο και 7ο αιώνα π. Χ. η περιοχή κυριαρχείτο από Ιλλυρικές φυλές που δημιούργησαν μια στρατηγική βάση στη θέση των μετέπειτα Αιγών. Όταν στις αρχές του 7ου αιώνα π.Χ τοπικές Θρακικές και Παιονικές φυλές επαναστάτησαν, οι Ιλλυριοί αποσύρθηκαν. Το 650 π. Χ. περίπου, οι Αργεάδες, ένας αρχαίος Ελληνικός βασιλικός οίκος με αρχηγό τον Περδίκκα τον Α΄, έφυγαν από το Άργος και ίδρυσαν την πρωτεύουσά τους στις Αιγές, ιδρύοντας έτσι ταυτόχρονα και το βασίλειο της Μακεδονίας. Από τις Αιγές απλώθηκαν στην κεντρική Μακεδονία και μετατόπισαν τον τοπικό πληθυσμό των Πιερίων. Η περιοχή της σημερινής Βεργίνας, η οποία κατοικούνταν από Πιέριους, έμεινε έτσι ακατοίκητη μέχρι τα μέσα του 6ου αιώνα π. Χ. Μετά το 550 π. Χ., ένας μακεδονικός πληθυσμός εγκαταστάθηκε στην περιοχή. Κατά τον 5ο αιώνα π. Χ., ο βασιλιάς Αρχέλαος ο Α΄ μετέφερε την μακεδονική πρωτεύουσα βορειότερα στην Πέλλα, μέσα στην κεντρική Μακεδονική πεδιάδα. Οι Αιγές παρέμειναν ένα σπουδαίο τελετουργικό κέντρο, αλλά έχασαν μια γιορτή προς τιμήν του Δία που τελούνταν πλέον στο Δίον. Οι Αιγές συνέχισαν να ακμάζουν ακόμη και μετά τις επιδρομές του 3ου αιώνα π.Χ. και νέες ανασκαφές αποδεικνύουν ότι κατά τον 1ο αιώνα μ. Χ. κατοικούνταν ακόμη.

Η σύγχρονη κωμόπολη της Βεργίνας ιδρύθηκε το 1922 ανάμεσα στους δύο οικισμούς Κούτλες και Μπάρμπες, οι οποίοι προηγουμένως ανήκαν στον Τούρκο Μπέη των Παλατιτσίων, και στους οποίους κατοικούσαν 25 οικογένειες στην υπηρεσία του Μπέη. Κατά την επανάσταση του 1821 οι κάτοικοι των δύο οικισμών αγωνίστηκαν κατά των Οθωμανών. Σπουδαίοι αγωνιστές της επανάστασης του 1821 ήταν οι Σταμάτιος Κωνσταντίνου (γεν. 1804), Δήμος Μαργαρίτη και Κωνσταντίνος Μαργαρίτη. Μετά τη Συνθήκη

της Λωζάννης (24/7/1923) και την έξωση των μπέδων, η γη διαμοιράστηκε σε οικόπεδα στους εκεί κατοίκους και σε 121 ελληνικές οικογένειες από τη Βουλγαρία και τη Μικρά Ασία, μετά από τις ανταλλαγές πληθυσμών ανάμεσα στην Ελλάδα, τη Βουλγαρία και την Τουρκία. Το όνομα της νέας πόλης προτάθηκε από τον τότε Μητροπολίτη Βέροιας, Κωνστάντιο Β΄, ο οποίος την ονόμασε Βεργίνα προς τιμήν της θρυλικής βασίλισσας Βεργίνας, που έζησε στην περιοχή της Βέροιας και ήταν η τελευταία Ελληνίδα ηγεμόνας της περιοχής, γόνος της οικογένειας των Παλαιολόγων, πριν από την οριστική άλωση της Βέροιας από τους Οθωμανούς το 1433.

Η προβληματική σχετικά με τη θέση της αρχαίας πόλης των Αιγών

Η θέση της σημερινής Βεργίνας αρχικά θεωρήθηκε από τους ανασκαφείς ότι συμπίπτει με την αρχαία πόλη Βάλλα, που, σύμφωνα με τον Πλίνιο (Φυσ. Ιστ. 4.10.34), ήταν μια πόλη που βρισκόταν στα Πιέρια όρη, νότια του ποταμού Αλιάκμονα. Το 1968, ο Βρετανός ιστορικός Nicolas Hammond, καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Μπρίστολ, πρότεινε τον συσχετισμό του αρχαιολογικού χώρου της Βεργίνας με τις αρχαίες Αιγές, την πρώτη πρωτεύουσα του μακεδονικού βασιλείου, στην οποία βρισκόταν το βασιλικό νεκροταφείο των Μακεδόνων, αλλά η πρότασή του δεν έγινε δεκτή από τους άλλους επιστήμονες. Το 1977, ωστόσο, με την ανακάλυψη από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης του σημαντικού ασύλητου τάφου της Βεργίνας, ο τότε ανασκαφέας Μ. Ανδρόνικος, αν και αρχικά είχε πολλές επιφυλάξεις, πείστηκε για την άποψη του Hammond. Έτσι, συμφώνησε ότι στη Βεργίνα βρίσκεται το βασιλικό νεκροταφείο των Μακεδόνων, ότι ο τάφος που ανακάλυψε είναι βασιλικός και ότι στη σημερινή Βεργίνα πρέπει να ήταν η θέση των αρχαίων Αιγών.

Πολλά, βεβαίως, έχουν γραφτεί σχετικά με το ποια είναι η αρχαία πόλη που υπήρξε στη θέση της σημερινής Βεργίνας, σε συνδυασμό με το αν οι Αιγές σχετίζονται ή όχι με την Έδεσσα (όπως πολλοί επιστήμονες είχαν στο παρελθόν υποστηρίξει, αγνοώντας ωστόσο το ζήτημα “εάν οι Αιγές βρίσκονταν στην Έδεσσα, πού άραγε βρισκόταν η Έδεσσα;”). Σήμερα η άποψη ότι οι αρχαιότητες της Βεργίνας ανήκουν στις αρχαίες Αιγές και ότι εκεί βρίσκονται οι βασιλικοί τάφοι είναι πλέον η κρατούσα, παρά το ότι ορισμένοι επιστήμονες εξακολουθούν να την αμφισβητούν.

Ετυμολογία της ονομασίας «Αίγαϊ»

Η ονομασία Αιγές (αρχ. Αίγαϊ, από τη λέξη αίξ που σημαίνει «κατσίκια») πιστεύεται ότι σημαίνει «πόλη των κατσικιών». Ενώ καμία ετυμολογία μυθολογικής βάσης δεν παραδίδεται, πιστεύεται ότι η πρωτεύουσα των Μακεδόνων βασιλέων ονομάστηκε έτσι από τον βασιλιά Περδίκκα τον Α΄, ο οποίος πήρε συμβουλή από την Πυθία να χτίσει την πρωτεύουσα του βασιλείου του εκεί, όπου θα τον οδηγούσαν τα κατσίκια.

2. Αρχαιολογικές έρευνες και ευρήματα

Οι αρχαιολόγοι είχαν δείξει ενδιαφέρον για τους λόφους γύρω από τη Βεργίνα ήδη από το 1850, υποψιαζόμενοι ότι μπορεί να βρίσκονταν ταφικά μνημεία. Ανασκαφές άρχισαν το 1861 υπό την επίβλεψη του Γάλλου αρχαιολόγου Leon Heuzey, ο οποίος υποστηριζόταν από τον αυτοκράτορα Ναπολέοντα Γ'. Βρέθηκαν στη θέση Αγία Τριάδα τμήματα ενός μεγάλου κτηρίου που θεωρείται από πολλούς ότι χρησίμευε ως θερινό βασιλικό ανάκτορο, στην εποχή του βασιλιά Αντίγονου του Δώσωνος. Παρόλ' αυτά, οι ανασκαφές του Heuzey σταμάτησαν λόγω κινδύνου προσβολής της ανασκαφικής αποστολής από ελονοσία. Ο ανασκαφέας υποστήριξε ότι αυτή ήταν η θέση της αρχαίας πόλης Βάλλας, μια άποψη που επικράτησε μέχρι το 1976. Νεότερες ανασκαφές χρονολόγησαν το ανάκτορο στην εποχή του Φιλίππου Β'.

Το 1937 το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης με πρωτοβουλία του καθηγητή αρχαιολογίας Κωνσταντίνου Ρωμαίου, αποφάσισε να ιδρύσει στη Βεργίνα πανεπιστημιακή ανασκαφή για την εκπαίδευση των φοιτητών του. Ο Κ. Ρωμαίος ανέσκαψε περισσότερα τμήματα του θεωρούμενου ανακτόρου και έναν μακεδονικό τάφο, ο οποίος προς τιμήν τού ανασκαφέα του ονομάζεται "τάφος του Ρωμαίου", αλλά και πάλι οι ανασκαφές διακόπηκαν λόγω του ελληνοϊταλικού πολέμου το 1940. Μετά τον πόλεμο οι ανασκαφές επαναλήφθηκαν κατά την περίοδο 1950 με 1960 και το υπόλοιπο του "ανακτόρου" ήρθε στην επιφάνεια.

Ο αρχαιολόγος Μανόλης Ανδρόνικος πείστηκε από τον καθηγητή του Κ. Ρωμαίο ότι ένας λοφίσκος, που ανήκε στους τύμβους του νεκροταφείου της αρχαίας πόλης και λεγόταν "η Μεγάλη Τούμπα", έκρυβε σημαντικούς τάφους. Το 1977 ο Ανδρόνικος ξεκίνησε μια ανασκαφή έξι εβδομάδων στην Τούμπα αυτή και ανακάλυψε τέσσερα θαμμένα ταφικά κτίσματα, τα δύο από τα οποία ήταν ασύλητα από τυμβωρύχους. Ο Ανδρόνικος, ενθαρρυσμένος και από τη θεωρία του N. Hammond, υποστήριξε ότι αυτοί οι ταφικοί θάλαμοι ήταν τόποι ταφής Μακεδόνων Βασιλέων, συμπεριλαμβανομένου του τάφου του Φιλίππου Β' -πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου- και μίας από τις γυναίκες του, πιθανώς της Μήδας, πριγκίπισσας από τη Θράκη, καθώς και του τάφου του έφηβου γιου τού Μεγάλου Αλεξάνδρου και της Ρωξάνης, Αλεξάνδρου Δ' της Μακεδονίας. Η άποψη αυτή προκάλεσε παγκόσμιο ενθουσιασμό.

Ο ισχυρισμός αυτός αμφισβητήθηκε από ορισμένους επιστήμονες, οι οποίοι, βασιζόμενοι σε μελέτες που έκαναν χρήση της άποψης ότι κάποια κατασκευαστικά στοιχεία των τάφων, οι ζωγραφικές παραστάσεις και ορισμένα κτερίσματα των τάφων αυτών χρονολογούνται δύο δεκαετίες μετά τη δολοφονία και την ταφή του Φιλίππου Β' το 336 π.Χ., καθώς και σε μελέτες που χρησιμοποίησαν ανθρωπολογικά στοιχεία, υποστήριξαν ότι ο τάφος ανήκει στον Φίλιππο Γ', γιο του Φιλίππου Β' και ετεροθαλή αδελφό του Μεγάλου Αλεξάνδρου, και στην περίπτωση αυτή, είναι πιθανόν η πλούσια (χρυσελεφάντινη) πανοπλία που βρέθηκε στον τάφο να ανήκει στον Μέγα Αλέξανδρο, καθώς πιστεύεται ότι ο Φίλιππος Γ' έφερε τα όπλα πίσω στην Μακεδονία μετά τον θάνατο τού Αλέξανδρου στη Βαβυλώνα.

Μια άλλη μερίδα επιστημόνων αμφισβητεί ότι οι τάφοι είναι βασιλικοί και θεωρεί πιθανότερο να ανήκουν σε σημαντικούς Μακεδόνες αξιωματούχους, που απέκτησαν μεγάλο πλούτο από την εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου στην Ασία, με βάση την άποψη ότι, την εποχή της επιστροφής των Μακεδόνων από την εκστρατεία αυτή, στη Μακεδονία εισρέει τόσο μεγάλος πλούτος από τα κέρδη της εκστρατείας, που όχι μόνο κοινοί θνητοί διαθέτουν αμύθητους θησαυρούς, αλλά και η αξία του χρυσού, λόγω των μεγάλων ποσοτήτων του, μειώθηκε.

Ο ιστορικός Μιλτ. Χατζόπουλος το 2008 συνοψίζει την αντιπαράθεση που υπήρξε γύρω από την ταυτοποίηση του τάφου και τονίζει τα σφάλματα ή και την προσπάθεια ορισμένων επιστημόνων να μεταχρονολογήσουν τα ευρήματα, ώστε να τα προσαρμόσουν στον Φίλιππο Γ΄ τον Αρριδαίο, ενώ ο ίδιος τεκμηριώνει ότι πρόκειται για τον τάφο του Φιλίππου Β΄. Το 2010, επιστημονική μελέτη των οστών που βρέθηκαν στον τάφο απορρίπτει την περίπτωση να πρόκειται για τον Φίλιππο Γ΄ τον Αρριδαίο και υποστηρίζει βάσιμα ότι τα ευρήματα είναι συμβατά μόνο με τον Φίλιππο τον Β΄. Επιπλέον, πρόσφατες ανακαλύψεις στη νεκρόπολη υποδεικνύουν άλλη τοποθεσία για τον τάφο του Αρριδαίου και της συζύγου του Ανταίας Ευρυδίκης, αν και εκκρεμεί η παρουσίαση λεπτομερειών σχετικά μ' αυτόν τον ισχυρισμό.

Σε επίρρωση των παραπάνω έρχεται η επιστημονική ανακοίνωση της διευθύντριας της πανεπιστημιακής ανασκαφής στη Βεργίνα, καθηγήτριας αρχαιολογίας του ΑΠΘ, Χρυσούλας Παλιαδέλη με θέμα "Σκελετικό υλικό από τους βασιλικούς τάφους της Βεργίνας - Ερμηνευτικές προσεγγίσεις στα ανθρωπολογικά δεδομένα", στην οποία αναφέρεται ότι μετά από επανεξέταση του σκελετικού υλικού από τον τάφο II της Μεγάλης Τούμπας στη Βεργίνα με τη συνδρομή ιατρικών και φυσικοχημικών εξετάσεων και με βάση σειρά επιστημονικών και ιστορικών δεδομένων αποδυναμώνεται η θεωρία της ταύτισής του με τον Φίλιππο τον Αρριδαίο και τεκμαίρεται ότι "Ο βασιλικός τάφος της Βεργίνας ανήκει στον βασιλιά Φίλιππο τον Β΄".

Τρεις ακόμα τάφοι βρέθηκαν το 1980. Οι ανασκαφές στη Μεγάλη Τούμπα συνεχίστηκαν και κατά τις δεκαετίες του 1980 και του 1990. Τον Μάρτιο του 2014 ανακαλύφθηκαν στη Βεργίνα πέντε ακόμη βασιλικοί τάφοι, οι οποίοι, στη φάση της έρευνας, πιθανολογείται ότι ανήκουν στον Αλέξανδρο τον Α΄ και την οικογένειά του ή στην οικογένεια του Κάσσανδρου της Μακεδονίας.

3. ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΤΙΡΙΑ

A. Νεκροταφείο των τύμβων

Ανάμεσα στα σημερινά χωριά Παλατίτσια και Βεργίνα, σε μια πεδινή έκταση μεγαλύτερη από 1000 στρέμματα, απλώνεται το λεγόμενο νεκροταφείο των τύμβων. Πρόκειται για την επιβλητική νεκρόπολη της Εποχής του Σιδήρου (11ος - 8ος αι. π.Χ.), που αποτελείται από περισσότερους από 300 χωμάτινους τύμβους οι οποίοι καλύπτουν συστάδες πλούσια κτερισμένων τάφων. Το νεκροταφείο εκτείνεται στα βόρεια της αρχαίας πόλης και καταλαμβάνει ένα πολύ μεγάλο κομμάτι του κάμπου ανάμεσα στα Παλατίτσια και τη Βεργίνα. Το παλαιότερο τμήμα του (νεκροταφείο των τύμβων) εκτείνεται στα νότια του δρόμου που οδηγεί από τη Βεργίνα στα Παλατίτσια. Η χρονολόγηση των παλιότερων τύμβων τοποθετείται χρονολογικά στο 1000 - 700 π.Χ., ενώ οι νεότερες ταφές ανήκουν στην όψιμη ελληνιστική περίοδο (2ος αι. π.Χ.). Τα δεδομένα αυτά οδηγούν στο συμπέρασμα, ότι στην περιοχή αυτή είχε αναπτυχθεί ένας οικισμός, ο οποίος συνέχισε την πορεία του αδιάλειπτα στο χρόνο μέχρι και την ελληνιστική περίοδο. Μέσα από τα ευρήματα των τάφων τοποθετείται η πρώτη φάση ακμής του οικισμού στη γεωμετρική περίοδο, όπου αναπτύχθηκε ένας αξιόλογος οικισμός και η κάτοικοί του διέθεταν υψηλό βιοτικό επίπεδο. Μια δεύτερη φάση ακμής διαπιστώνεται τον 4ο και 3ο αι. π.Χ., ενώ αντίθετα για την αρχαϊκή περίοδο τα στοιχεία μέχρι στιγμής δεν επαρκούν για να αναπλάσσει η ζωή του οικισμού.

Κάθε τύμβος καλύπτει συνήθως περισσότερες από μια ανδρικές και γυναικείες ταφές, που πιθανότατα ανήκαν σε μέλη της ίδιας οικογένειας. Οι νεκροί είναι θαμμένοι εκτάδην κάτω ή μέσα στην επίχωση του τύμβου και συνοδεύονται από διάφορα κτερίσματα - όπλα από σίδηρο σε αντρικές ταφές, κοσμήματα από χαλκό ή άλλες πολύτιμα ή ημιπολύτιμα υλικά σε γυναικείες - και ντόπια χειροποίητη ακόσμητη και τροχήλατη γεωμετρική κεραμική.

Τα αγγεία που τοποθετούνταν στις ταφές ήταν συνήθως χειροποίητα και μαρτυρούν μια μακραίωνη εγχώρια παράδοση στην κεραμική. Πολύ λίγα αγγεία από αυτά μπορούν να συσχετισθούν με μορφές αγγείων βορειότερων ευρωπαϊκών περιοχών. Αντίθετα αρκετά από αυτά ακολουθούν κεραμικές μορφές και διάκοσμο της νότιας Ελλάδας στην πρωτογεωμετρική περίοδο. Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνουν τις επαφές των κατοίκων του οικισμού της Βεργίνας με περιοχές της νότιας Ελλάδας (Θεσσαλία, νησιά του Αιγαίου).

Ο μεγάλος πλούτος και ορισμένα αντικείμενα-σύμβολα, όπως ένα χάλκινο διάδημα με το ηλιακό σύμβολο και οι τριπλοί δίδυμοι χάλκινοι πελέκεις που βρέθηκαν σε μερικές γυναικείες ταφές, δείχνουν ότι εδώ τάφηκαν και πρόσωπα με ιδιαίτερα σημαντικά, ίσως ιερατικά αξιώματα. Μερικοί τύμβοι καλύπτουν και ταφές του 4ου αι. ή των ελληνιστικών χρόνων, που ανήκαν σε νεκρούς προερχόμενους από τις φτωχότερες τάξεις. Οι ευπορότεροι θάβονταν τα χρόνια αυτά σε χτιστούς κιβωτιόσχημους τάφους, ενώ οι ευγενείς και οι βασιλιάδες στους μεγάλους μακεδονικούς τάφους.

Το νεκροταφείο των τύμβων, που εκτείνεται σε μια μεγάλη έκταση μεταξύ των χωριών Παλατίτσια και Βεργίνα και εντυπωσιάζει τους επισκέπτες της περιοχής με τους πολυάριθμους λοφίσκους του, τύμβους, περιέχει ταφές που χρονολογούνται στην Πρώιμη εποχή του Σιδήρου (1000 - 700 π.Χ.) και ταφές των υστεροκλασικών και ελληνιστικών χρόνων (4ος - 2ος αι. π.Χ.). Η μεγάλη ποσότητα των ευρημάτων του και η σπουδαιότητά τους προσφέρουν σημαντικές πληροφορίες για τον οικισμό που είχε ανθίσει στην περιοχή και για τους κατοίκους του, οι οποίοι διέθεταν υψηλό βιοτικό επίπεδο, ενώ ορισμένες ταφές πιθανόν να ανήκαν σε πρόσωπα με σπουδαία πολιτικά και ιερατικά αξιώματα.

Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ οικισμού και νεκροταφείου ήταν ένας χείμαρρος (το «ρέμα της Παλιοπαναγιάς»), ο οποίος καθορίζει τα νότια και ανατολικά όρια του νεκροταφείου. Οι πρωιμότεροι τύμβοι κατασκευάστηκαν στο βόρειο τμήμα του νεκροταφείου, μάλλον σε μεγάλη απόσταση από την πιθανή θέση του γεωμετρικού οικισμού. Με το εξέλιξη του οικισμού και την αύξηση του πληθυσμού του, το νεκροταφείο άρχισε να επεκτείνεται προς το νότο και να πλησιάζει την πόλη. Οι αρχαιότεροι τύμβοι σχημάτιζαν συστάδες από 3 ως 8 τύμβους, που πιθανόν ανήκαν σε γένη. Μέσα σε κάθε τύμβο είχαν γίνει πολλές ταφές, από 4 ως 15 ταφές. Μερικοί από τους τύμβους χρησιμοποιήθηκαν για μεγάλο χρονικό διάστημα, όπου θάφτηκαν περισσότερες από μια γενιές. Κάποιοι από τους τύμβους διαθέτουν κυκλική πέτρινη κρηπίδα, στοιχείο που μαρτυρεί επιμελέστερη κατασκευή ή και καθορισμό του ταφικού χώρου.

Στη μεγάλη έκταση του νεκροταφείου των τύμβων υπάρχουν περισσότεροι από 300 μικροί τύμβοι, οι οποίοι πυκνώνουν προς το νότο. Οι περισσότεροι τύμβοι έχουν διάμετρο 15 - 20 μ. και ύψος 0,50 - 1 μ. Σε κάποιες περιπτώσεις διάμετρος και ύψος είναι πολύ μεγαλύτερα από το συνηθισμένο μέγεθος. Το έθιμο ταφής που κυριαρχεί είναι αυτό του ενταφιασμού. Ελάχιστες καύσεις έχουν βρεθεί μέχρι τώρα. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί και το γεγονός ότι λόγω της σύστασης του χώματος (καθαρό κοκκινόχωμα) δε διατηρήθηκαν οι σκελετοί των νεκρών. Τα μοναδικά υπολείμματα που διασώθηκαν ήταν τα δόντια των νεκρών. Οι νεκροί θάβονταν σε απλούς λάκκους, οι οποίοι σκάβονταν στην επίχωση του τύμβου ή και στο έδαφος κάτω από τον τύμβο. Σε λίγες περιπτώσεις ο τάφος ήταν μια απλή λίθινη κατασκευή, ενώ σε αρκετές άλλες ο νεκρός τοποθετούνταν σε μεγάλο πιθάρι.

Οι αντρικές ταφές περιέχουν συνήθως όπλα από σίδηρο. Το πιο συνηθισμένο αντικείμενο είναι ένα μικρό σε μέγεθος μαχαίρι, αλλά το πιο σπουδαίο το ξίφος. Ο μεγάλος αριθμός ξιφών που βρέθηκαν στις ταφές δημιουργεί μια αξιόλογη ομάδα για τη μελέτη του όπλου αυτού στη γεωμετρική περίοδο. Αντίθετα τα κτερίσματα των γυναικείων ταφών είναι πλουσιότερα και διαφωτιστικά αναφορικά με τη γυναικεία ενδυμασία και καλλωπισμό. Κοσμήματα (περίαπτα, περιδέρια, περόνες, οκτώσχημες και τοξωτές πόρπες, βραχιόλια, σφηκωτήρες κ.ά.) συνήθως από μπρούντζο και σπανιότερα από χρυσό ή ημιπολύτιμους λίθους συνόδευαν τις γυναίκες στη μετά θάνατο ζωή. Το πιο συνηθισμένο κόσμημα ήταν οι οκτάσχημες πόρπες, οι οποίες είχαν και λειτουργική χρήση, καθώς συγκρατούσαν το ένδυμα, τον πέπλο, στη θέση των ώμων. Η ύπαρξη βραχιολιών και στα δύο χέρια οδηγεί στην υπόθεση ότι ο πέπλος ήταν αχειρίδωτος (χωρίς μανίκια). Ορισμένες φορές το ένδυμα διέθετε και ζώνη, υφασμάτινη ή δερμάτινη. Τέλος, σύνηθες φαινόμενο, τόσο σε αντρικές όσο και γυναικείες ταφές, ήταν η τοποθέτηση κατά κανόνα δύο αγγείων (μια πρόχους και ένα ανοιχτό αγγείο τροφής). Το μεγάλο πλήθος της κεραμικής ήταν χειροποίητη, ενώ υπήρχαν και πολλά τροχήλατα αγγεία, που διαθέτουν όλα τα στοιχεία της πρωτογεωμετρικής περιόδου. Τα πρωτογεωμετρικά αγγεία του νεκροταφείου των τύμβων είναι τροχήλατα και έχουν την τυπική διακόσμηση της περιόδου αυτής με ομόκεντρους κύκλους ή ημικύκλια.

Πολλοί τύμβοι κάλυπταν ταφές της υστεροκλασικής και ελληνιστικής περιόδου. Τα κτερίσματα των τάφων αυτών είναι συνήθως απλά αγγεία, σιδερένια όπλα και λιγοστά μικροαντικείμενα, καθώς πρόκειται για ταφές ανθρώπων από χαμηλά κοινωνικά στρώματα. Οι πλούσιοι της περιόδου αυτοί θάβονταν σε κτιστούς τάφους, όπου τοποθετούσαν πολύτιμα κτερίσματα (χρυσά, ασημένια και χάλκινα κοσμήματα και αγγεία). Οι τάφοι αυτοί έχουν βρεθεί συλημένοι ήδη από την αρχαιότητα.

Ανασκαφή στο νεκροταφείο

B. Το Ανάκτορο και το Θέατρο.

Τα δύο πολύ σημαντικά αυτά μνημεία είναι ενταγμένα στο ίδιο οικοδομικό σύνολο, που χρονολογείται στον 4ο αιώνα π.Χ. Το ανάκτορο οργανώνεται γύρω από μεγάλη περίστυλη αυλή και περιλαμβάνει ιερό (Θόλοι) αφιερωμένο στον Ηρακλή Πατρώο και πολυτελείς χώρους συμποσίων για τον βασιλιά και τους αξιωματούχους. Σε έναν από αυτούς σώζεται μωσαϊκό δάπεδο.

ΤΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟ ΤΩΝ ΑΙΓΩΝ

Στους πρόποδες του λόφου της ακρόπολης, σε ένα υπερυψωμένο άνδρηρο που δεσπόζει στο χώρο και σημαδεύεται από μια αιωνόβια βελανιδιά, σώζονται τα εντυπωσιακά ερείπια του ανακτόρου, που σφραγίζουν με την επιβλητική παρουσία τους, ακόμη και σήμερα, την εικόνα των ερειπίων της πόλης. Ήταν το ενδιαίτημα που φιλοξένησε, σε όλη τη διάρκεια της ανεξαρτησίας του Μακεδονικού βασιλείου, μέλη των δύο δυναστειών που χειρίστηκαν τις τύχες του, των Τημενιδών και των Αντιγονιδών, όταν επέστρεφαν στην παλιά πρωτεύουσά τους για επίσημες τελετές. Μορφολογικά, επαναλαμβάνει σε μεγάλη κλίμακα την κάτοψη της αρχαιοελληνικής οικίας, με εσωτερική περίστυλη αυλή και δωμάτια γύρω της. Το ανάκτορο είχε μήκος 78 μ. και ύψος 13,60 μ. και απλωνόταν σε έκταση 15 στρ. περίπου (χώρο μεγαλύτερο από αυτόν της σημερινής Βουλής), με δυνατότητα φιλοξενίας και στέγασης 4.000 ατόμων και συμποσίων με 500 καλεσμένους. Αρχιτέκτονας και κατασκευαστής του εικάζεται ότι ήταν ο περίφημος Πύθεος, που σχεδίασε το Μουσολείο της Αλικαρνασσού (355–350 π.Χ.), ένα από τα 7 θαύματα του αρχαίου κόσμου, καθώς και το ναό της Αθηνάς Πολιάδος στην Πριήνη της Μ. Ασίας. Το σημαντικό αυτό μνημείο, που χρονολογείται στο β' μισό του 4ου αιώνα π.Χ., αποτελούσε βασικό πόλο του οικοδομικού προγράμματος του Φιλίππου Β'. Θα πρέπει να είχε ολοκληρωθεί πριν το 336 π.Χ., όταν ο βασιλιάς με πρόφαση τους γάμους της κόρης του Κλεοπάτρας με το βασιλιά των Μολοσσών της Ηπείρου Αλέξανδρο γιόρτασε εδώ την παντοδυναμία του. Για τη δόμησή του απαίτησε τη μεταφορά 13.000 κυβικών μέτρων πωρόλιθου, που φορτώθηκαν σε βοϊδάμαξες από τα λατομεία του γειτονικού Βερμίου, 12 χλμ. μακριά από τις Αιγές. Μονάχα αυτοί οι πωρόλιθοι σε σημερινές τιμές, θα κόστιζαν περίπου 26 εκατομμύρια ευρώ! Χώρια τα άλλα δομικά και διακοσμητικά υλικά. Τα αρχιτεκτονικά μέλη του ανακτόρου καλύπτονταν από γαλάζια έως και κόκκινα λεπτότατα κονιάματα που έλαμπαν και θάμπωναν τις προσωπικότητες που έφταναν στην αυλή του βασιλιά της Μακεδονίας. Το ανάκτορο οργανώνεται γύρω από μια μεγάλη περίστυλη αυλή και περιλαμβάνει τέμενος (Θόλο) αφιερωμένο στον Ηρακλή Πατρώο και πολυτελείς χώρους συμποσίων για τον βασιλιά και τους αξιωματούχους. Σε έναν από αυτούς σώζεται μωσαϊκό δάπεδο. Με έκταση περίπου 9.250 τ.μ. στο ισόγειο, το κτίριο, μεγάλο τμήμα του οποίου ήταν διώροφο, είναι μεγαλύτερο από τα ελληνιστικά ανάκτορα της Δημητριάδος και του Περγάμου, ενώ σώζεται πολύ καλύτερα και η μορφή του είναι πολύ πιο σαφής και ευανάγνωστη από «τα βασίλεια» της Πέλλας, που γνώρισαν πολλές επεκτάσεις και τροποποιήσεις. Ενταγμένο στην ίδια οικοδομική ενότητα με το θέατρο που βρίσκεται δίπλα του, το μεγάλο ορθογώνιο κτίριο είναι προσανατολισμένο σύμφωνα με τους γεωγραφικούς άξονες. Εξοπλισμένο με όλες τις ανέσεις της εποχής το ανάκτορο διέθετε ένα άψογο σύστημα αποχέτευσης αλλά και ύδρευσης που έφερνε μέχρι εδώ το δροσερό νερό από τις πηγές του βουνού.

Η ΕΙΣΟΔΟΣ

Η πρόσβαση στο Ανάκτορο γινόταν από την ανατολική πλευρά, όπου υψωνόταν με τρόπο πρωτοποριακό για την εποχή ένα πραγματικά μοναδικό μνημειακό πρόπυλο, στο κέντρο μιας εντυπωσιακής δωρικής κιονοστοιχίας. Σώζονται μάλιστα ακόμα στη θέση τους τα μαρμάρινα κατώφλια της τριπλής αυτής βασιλικής εισόδου, ενώ τα λίθινα αρχιτεκτονικά μέλη, που μιμούνται παραθυρόφυλλα και τα χαριτωμένα ιωνικά κιονόκρανα, που βρέθηκαν πεσμένα εδώ, θα πρέπει να προέρχονται από την πρόσοψη του ορόφου. Ο συνδυασμός των ρυθμών, δωρικού και ιωνικού, που τον βρίσκουμε ήδη στον Παρθενώνα, θα γίνει κυρίαρχη τάση για τη μακεδονική αρχιτεκτονική.

Η ΑΥΛΗ

Περνώντας το πρόπυλο φτάνει κανείς στην αυλή που παραδοσιακά αποτελούσε το κέντρο, γύρω από το οποίο αρθρώνονταν οι χώροι και οι λειτουργίες κάθε σπιτιού. Όπως η πρόσοψη έτσι και η αυλή, που είναι ακριβώς τετράγωνη, αποκτά εδώ μια απολύτως κανονική μνημειακή μορφή με ένα τεράστιο περιστύλιο, που

σε κάθε πλευρά του υπάρχουν 16 λίθινοι δωρικοί κίονες που επιστέφονται από τη χαρακτηριστική δωρική ζωφόρο. Κατασκευασμένα από πωρόλιθο, τα αρχιτεκτονικά μέλη καλύπτονταν από λεπτότατα κονιάματα που θα πρέπει να τα φανταστούμε να λάμπουν στο λευκό του μαρμάρου και να ποικίλλονται με ζωνρό γαλάζιο και κόκκινο. Η αυλή που χωράει άνετα καθιστούς πάνω από 2.000 ανθρώπους λειτουργούσε όχι μόνον σαν πνεύμονας του σπιτιού, αλλά κυρίως σαν χώρος όπου επικεντρωνόταν η πολιτική και κοινωνική ζωή του Μακεδονικού Βασιλείου.

Η ΘΟΛΟΣ

Στην ανατολική πτέρυγα των ανακτόρων, μετά την είσοδο, υπήρχε μια μεγάλη κυκλική, εγγεγραμμένη σε τετράγωνο, αίθουσα, που ο Πλάτωνας ονομάζει Θόλο (Απολογία, 36D). Στο εσωτερικό της βρέθηκαν πολύτιμες αναθηματικές επιγραφές με τη φράση «Ηρακλή Πατρώϊο», δηλαδή στον Πατέρα Ηρακλή, το μυθικό γενάρχη που οι Μακεδόνες βασιλιάδες τιμούσαν σαν πρόγονό τους, μαζί με τη βάση μιας κατασκευής που θα μπορούσε να είναι βωμός ή βάθρο. Οι χώροι στην περιοχή φαίνονται στο σύνολο τους να έχουν «ιερό» χαρακτήρα, εξυπηρετώντας τις αυξημένες λατρευτικές ανάγκες του βασιλιά που ήταν συγχρόνως κι αρχιερέας.

Ο «ΟΙΚΟΣ»

Στη νότια πτέρυγα του ανακτόρου ήταν ο καθεαυτό οίκος του ανακτόρου με αίθουσες συμποσίων που τις κοσμούσαν ψηφιδωτά δάπεδα. Ξεχωρίζει το επιβλητικό σύνολο 5 συνεχόμενων χώρων, που αποτελούσαν το «βασιλικό ενδιαίτημα». Από αυτούς, οι 3 σχηματίζουν κλειστό σύνολο, όπου το κεντρικό δωμάτιο οδηγεί στους δύο ανδρώνες, χώρους κατάλληλους για συμπόσια. Το δωμάτιο αυτό δίνει και την εντύπωση προθαλάμου, καθώς ανοίγεται προς την αυλή μ' ένα ιδιαίτερα μνημειακό πολύθυρο με 3 ιωνικούς αμφικίονες. Τα δωμάτια του «οίκου» κοσμούσα εξαιρετικά ψηφιδωτά, ιδιαίτερα εντυπωσιακά, με συνολική έκταση δύο στρεμμάτων. Ένα από τα οποία σώζεται σήμερα σε καλή κατάσταση και είναι φτιαγμένο από μικροσκοπικά λευκά, μαύρα, γκρίζα, αλλά και κίτρινα και κόκκινα βότσαλα. Το ψηφιδωτό αυτό θυμίζει χαλί μ' ένα εντυπωσιακό λουλούδι να ανθίζει στο κέντρο του, παισιωμένο από πολύπλοκα ελικοτά βλαστάρια και λουλούδια που εγγράφονται σ' έναν κύκλο. Μάλιστα, ο πολλαπλός μαϊάνδρος και ο σπειρομαϊάνδρος που στολίζουν την περιφέρεια του κύκλου, μοιάζουν πολύ με αυτούς που βρίσκουμε πάνω στη χρυσελεφάντινη ασπίδα του Φιλίππου Β', που εκτίθεται στο Μουσείο των Βασιλικών Τάφων. Στις γωνίες του ψηφιδωτού φυτρώνουν 4 ξανθές νεράιδες, μισές γυναίκες-μισά λουλούδια, που φέρουν στο κεφάλι κάλαθο, ποικίλλοντας με μια ευχάριστη νότα ζωντανίας και χάρης το σύνολο που παρά τη φαινομενική πολυπλοκότητά του υποτάσσεται στην καθαρή γεωμετρία της αυστηρής συμμετρίας. Το ψηφιδωτό είναι φτιαγμένο με βότσαλα μαύρα, λευκά, γκρι, κόκκινα και κίτρινα, πολλών αποχρώσεων. Το δάπεδο περιβάλλεται από ένα στενό ψηφιδωτό πλαίσιο, ένα πλατύ σκαλοπάτι, ελαφρά υπερυψωμένο, επάνω στο οποίο τοποθετούνταν πιθανότατα οι κλίνες των συνδαιτυμόνων για τα συμπόσια.

Ανάλογες κατασκευές υπήρχαν και στα υπόλοιπα δωμάτια του ανακτόρου και βεβαιώνουν ότι όλοι χρησιμοποιούνταν σαν χώροι συμποσίων. Στη μία από τις δύο μεγάλες επίσημες αίθουσες των Ανακτόρων, που μάλλον ήταν αίθουσες βασιλικών ακροάσεων και συμποσίων, θέμα του ψηφιδωτού στο δάπεδο αποτελεί

μια θάλασσα από σκούρα μπλε βότσαλα, που στη μέση της καλπάζει ένας ταύρος, ο οποίος έχει στην πλάτη του την Ευρώπη. Είναι η αρπαγή της Ευρώπης, της πριγκίπισσας της Φοινίκης από τον ταύρο-Δία, που την φέρνει στην Κρήτη και η ήπειρος παίρνει από αυτήν το όνομά της.

ΟΙ ΑΝΔΡΩΝΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ

Το μεγαλύτερο τμήμα της δυτικής πτέρυγας του ανακτόρου καταλαμβάνουν 3 ίσοι τετράγωνοι σχεδόν χώροι που ανοίγουν προς τη στοά. Οι τεράστιες αυτές αίθουσες είναι πιο λιτές, αλλά εξίσου εντυπωσιακές και το δάπεδό τους καλυπτόταν από επιμελημένο μαρμαροθέτημα, που υπογραμμίζουν και εδώ τη μεγάλη φροντίδα όλων των χώρων του Ανακτόρου, που υπολογίζεται πως συνολικά άφηνε χώρο για 278 κλίνες. Ο Φίλιππος δηλαδή μπορούσε να παραθέσει συμπόσιο σε πάνω από 500 καλεσμένους συγχρόνως, αριθμός πρωτοφανής για τα ελληνικά δεδομένα. Σε κάθε δωμάτιο το μαρμαροθέτημα περιβάλλεται από ένα στενό ψηφιδωτό πλαίσιο, ένα πλατύ σκαλοπάτι, ελαφρά υπερυψωμένο, επάνω στο οποίο τοποθετούνταν πιθανότατα οι κλίνες των συνδαιτυμόνων για τα συμπόσια. Εντύπωση προκαλεί ο τρόπος στέγασης αυτών των πολύ μεγάλων σε διαστάσεις αιθουσών χωρίς τη χρήση υποστυλωμάτων. Το στοιχείο αυτό φανερώνει τις υψηλές επιπέδου γνώσεις και τη μεγάλη τεχνική πείρα των κατασκευαστών του ανακτόρου. Αίθουσες συμποσίων, ανδρώνες, με δάπεδα στρωμένα με ψηφιδωτά από βότσαλα υπήρχαν στην ανατολική και βόρεια πλευρά του Παλατιού, όπου δύο διάδρομοι οδηγούσαν από το περιστύλιο στον εξώστη, μια ευρύχωρη βεράντα με πανοραμική θέα στην πόλη και σε ολόκληρη την περιοχή, που αποτελεί άλλη μία θαυμαστή καινοτομία του Ανακτόρου των Αιγών.

Ο ΕΞΩΣΤΗΣ ΤΟΥ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ

Η καταστραμμένη σήμερα βόρεια πτέρυγα του ανακτόρου της Βεργίνας αποτελείτο από σειρά τετράγωνων αιθουσών, μπροστά από τις οποίες διαμορφωνόταν πάνω στην κατωφέρεια του λόφου μια στενόμακρη ανοικτή βεράντα με χαμηλό προστατευτικό θωράκιο. Η κατασκευή αυτού του χώρου προσθέτει στο παραδοσιακό σχέδιο της κλειστής αρχαιοελληνικής οικίας ένα νέο στοιχείο που την ανοίγει προς τα έξω. Ταυτόχρονα δημιουργείται ένα πρότυπο που θα γνωρίσει μεγάλη διάδοση στην ιστορία της αρχιτεκτονικής. Η ευρύχωρη βεράντα πρόσφερε στους ενοίκους του κτιρίου μια πανοραμική θέα στην πόλη και σε όλη την περιοχή του κάτω Αλιάκμονα, που αποτελεί μία ακόμη καινοτομία του ανακτόρου των Αιγών. Μπορούσε κανείς να θαυμάσει τη μεγάλη πεδιάδα με την Πέλλα στα βόρεια και την πόλη της Βέροιας στα δυτικά.

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝΙΤΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ

Στον όροφο που υπήρχε στην ανατολική και στη δυτική πλευρά θα πρέπει να βρισκόταν, όπως συνήθως, τα διαμερίσματα των γυναικών και οι κοιτώνες. Ιδιαίτερα εντυπωσιακή και πολυτελής ήταν η κορινθιακού τύπου κεράμωση των στεγών.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ

Συγχωνεύοντας με τρόπο εξαιρετικά εφευρετικό στοιχεία δημόσιας και ιδιωτικής αρχιτεκτονικής ο μεγαλοφυής αρχιτέκτονας του ανακτόρου των Αιγών καταφέρνει να δημιουργήσει ένα κτίριο μοναδικό, λιτό και λειτουργικό και συγχρόνως απόλυτα μνημειακό και επιβλητικό, δίνοντας πραγματική μορφή και υπόσταση στην ιδέα του δεσπόμενου κέντρου από όπου εκπορεύεται κάθε εξουσία. Έτσι η κατοικία του βασιλιά των Μακεδόνων, το μόνο ανάκτορο της κλασικής Ελλάδας που ξέρουμε, όντας η έδρα της πολιτικής εξουσίας και το κέντρο της πνευματικής δημιουργίας, γίνεται ένα αληθινό μνημείο μεγαλοπρέπειας, λειτουργικότητας και μαθηματικής καθαρότητας, που μέσα από την απόλυτη συνέπεια της γεωμετρίας του υλοποιεί το πρότυπο της ιδανικής κατοικίας και αποτελεί το αρχέτυπο του οικοδομήματος με περιστύλιο που θα σφραγίσει την αρχιτεκτονική της ελληνιστικής εποχής και θα επαναληφθεί χιλιάδες φορές σε όλο τον ελληνιστικό κόσμο, χωρίς όμως καμιά από τις επαναλήψεις να φτάσει τη σαφήνεια, την πληρότητα και την απόλυτη καθαρότητα του πρωτοτύπου.

Η ΠΕΡΙΣΤΥΛΗ ΑΥΛΗ ΤΟΥ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ

Στα χρόνια των Αντιγονιδών, τον 3ο αιώνα π.Χ. μια νέα πτέρυγα με περίστυλη αυλή χτίστηκε στα δυτικά του ανακτόρου για να καλύψει τις αυξημένες ανάγκες των ενοίκων. Δυστυχώς, όμως, μετά την κατάλυση του Μακεδονικού βασιλείου από τους Ρωμαίους, το 168 π.Χ., έπειτα από τη δραματική μάχη της Πύδνας (22 Ιουνίου 168 π.Χ.), ο μακεδονικός στρατός διαλύθηκε κι οι κατακτητές έκαψαν, κατέστρεψαν και γκρέμισαν μαζί με την πόλη των Αιγών, τα τείχη και το θέατρο της και το λαμπρό και μοναδικό Ανάκτορο, που δεν ξαναχτίζεται ποτέ. Όμως, παρά την καταστροφή, ο χώρος φαίνεται πως κρατά στην συνείδηση των κατοίκων κάτι από την ιερότητά του και όχι μόνον δεν καταπατείται αλλά, όπως δείχνει ο βωμός και τα λείψανα των θυσιών των Υστερορωμαϊκών χρόνων που βρέθηκαν στο δωμάτιο με το ψηφιδωτό, γίνεται τόπος λατρείας.

Οι Αιγές εξαφανίζονται έκτοτε και ξεχνιούνται. Ωστόσο η ανάμνηση του θρυλικού Μακεδονικού βασιλικού οίκου εξακολουθεί να ζει στο βυζαντινό όνομα «Παλατίτζια», που στέκει αδιάκοπα έως σήμερα, στο όνομα του γειτονικού με τις Αιγές χωριού (η Βεργίνα είναι άλλο, πολύ νεότερο χωριό, που κατοικήθηκε από πρόσφυγες της Μ. Ασίας και της Αν. Ρωμυλίας). Ακόμη και η λατρεία συνεχίζεται στο χώρο, που στη συλλογική μνήμη καταγράφηκε σαν τόπος ιερός. Μετά τον ρωμαϊκό βωμό ήρθε η μικρή εκκλησούλα της Αγίας Τριάδας. Χτισμένη στα 1495, στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, στη σκιά της αιωνόβιας βελανιδιάς, εκεί πάνω στα παλάτια του Φίλιππου και του Αλέξανδρου, διαλύθηκε το 1961 για να προχωρήσει η ανασκαφή. Στο μεταξύ το ανάκτορο έγινε νταμάρι και χτίστηκαν με τις πέτρες του τα χωριά της περιοχής, τελευταία απ' όλα, στη δεκαετία του '20, η ίδια η Βεργίνα.

Το Θέατρο των Αιγών

Το θέατρο στο οποίο δολοφονήθηκε ο Φίλιππος Β' ιδρύθηκε στα μέσα του 4ου αι. π.Χ., στη βάση του μεγάλου ανδρήρου του Ανακτόρου και σε οργανική ενότητα με αυτό. Τα δύο κτήρια, μάλιστα, αποτελούν την αρχαιότερη μαρτυρία του τύπου των βασιλείων που θα επικρατήσει παντού στον αρχαίο κόσμο κατά την ελληνιστική και ρωμαϊκή εποχή. Το θέατρο διαθέτει ένα διάζωμα, χωμάτινο, ενώ λίθινα ήταν μόνον τα εδώλια της πρώτης σειράς και η σκηνή. Η ορχήστρα του έχει διάμετρο 28,40 μ. και στο κέντρο της σώζονται τα λίθινα θεμέλια της θυμέλης, του βωμού του Διονύσου.

Το ιερό της Εύκλειας.

Βρίσκεται στα βόρεια του Θεάτρου και περιλαμβάνει δύο ναούς του 4ου και του 3ου αιώνα π.Χ., μνημειακό περιστύλιο και σειρά αναθημάτων, ανάμεσα στα οποία και δύο βάσεις από αναθήματα της βασίλισσας Ευρυδίκης, γιαγιάς του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

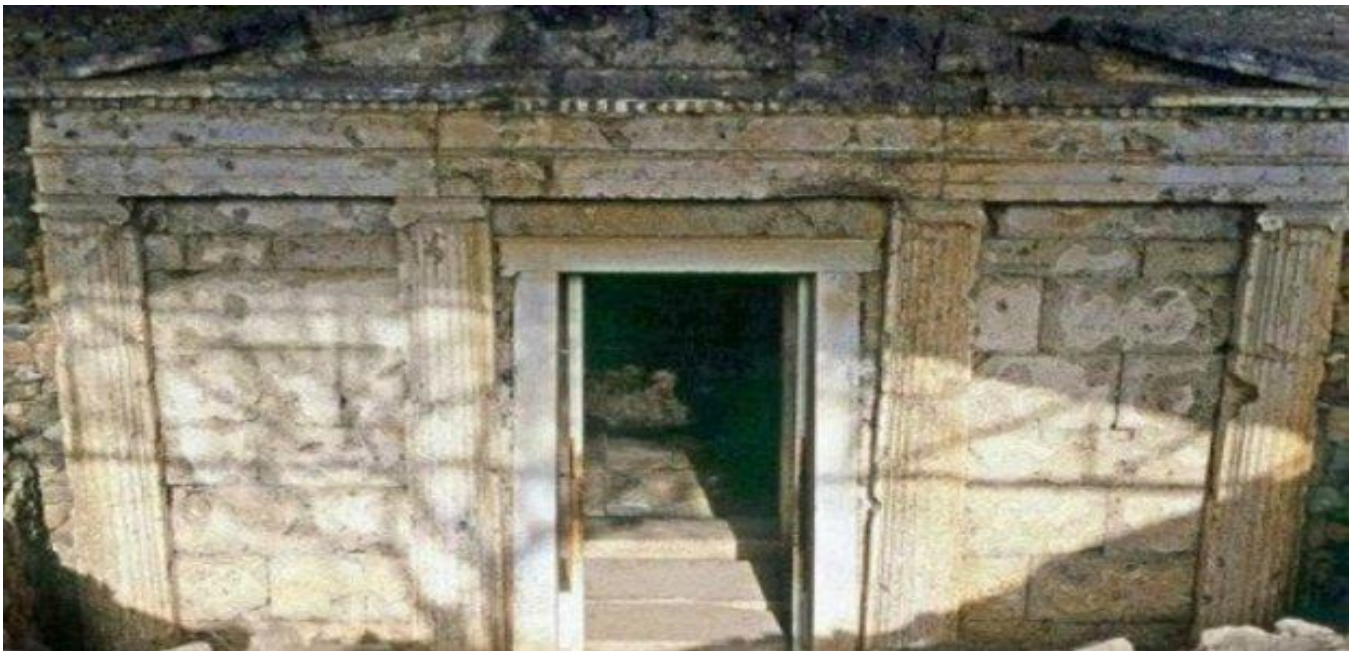

Η Ακρόπολη και το τείχος της πόλης.

Βρίσκεται στα νότια του οικισμού σε έναν αρκετά απόκρημνο λόφο. Το τείχος εκτείνεται και προς τα ανατολικά της πόλης. Από την Ακρόπολη έχουν ανασκαφεί τμήματα του περιβόλου και του εσωτερικού (οικίες της ελληνοιστικής εποχής). Η οχύρωση των Αιγών χρονολογείται στα πρώιμα ελληνοιστικά χρόνια (τέλος 4ου αρχές 3ου αιώνα π.Χ.).

4. ΟΙ ΒΑΣΙΛΙΚΟΙ ΤΑΦΟΙ

ΤΟ ΣΤΕΓΑΣΤΡΟ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΤΑΦΩΝ

Με την αποκάλυψη των βασιλικών τάφων των Αιγών, το 1977, άρχισε αμέσως η συντήρηση των περιήμων τοιχογραφιών που τους διακοσμούσαν. Παράλληλα, δημιουργήθηκε επιτόπου εργαστήριο συντήρησης για την διάσωση και αποκατάσταση των εξαιρετικά σημαντικών κινητών ευρημάτων που περιείχαν. Για την προστασία των βασιλικών τάφων κατασκευάστηκε το 1993 υπόγειο κτίριο που εγκιβωτίζει και προστατεύει τα αρχαία μνημεία, διατηρώντας σταθερές τις συνθήκες θερμοκρασίας και υγρασίας, πράγμα απαραίτητο για την διάσωση των τοιχογραφιών.

Το κτίσμα αυτό εξωτερικά έχει τη μορφή χωμάτινου τύμβου, ενώ στο εσωτερικό του εκτίθενται από το Νοέμβριο του 1997 οι θησαυροί που βρέθηκαν μέσα στους βασιλικούς τάφους.

Το δέος μπροστά στο θάνατο, η αίγλη της βασιλικής λάμπης, η συγκίνηση που γεννά το τραγικό τέλος του βασιλικού οίκου των Τημενιδών, είναι ιδέες σύμφυτες με το χώρο των βασιλικών τάφων των Αιγών. Οι ιδέες αυτές καθόρισαν το σενάριο της έκθεσης, ενώ οι βασικές αισθητικές επιλογές στηρίχτηκαν στην αντίληψη ότι σε ένα χώρο ουδέτερο και σκοτεινό πάνμωτα και θερμά πρέπει να κυριαρχούν μόνο τα αρχαία αντικείμενα.

Ο επισκέπτης που κατηφορίζει στον υπόγειο χώρο των τάφων ξεκινά την περιήγησή του με την αναπαράσταση της Μεγάλης Τούμπας, του μνημείου που σημάδευε τη θέση των βασιλικών ταφών και δεν υπάρχει πια.

Επιτύμβιες στήλες και ευρήματα από τάφους απλών Μακεδόνων, που μετά το θάνατό τους έγιναν γείτονες του βασιλιά, δίνουν το μέτρο σύγκρισης.

Ο κατεστραμμένος τάφος του 3ου αιώνα π.Χ., το γκρεμισμένο ηρώο, τόπος νεκρικής λατρείας των βασιλιάδων, η γοητεία και η θλίψη που αποπνέει η αρπαγή της Περσεφόνης προετοιμάζουν τον επισκέπτη να προσεγγίσει το νεκρό βασιλιά.

Ο τάφος του Φιλίππου Β' (Τάφος II), που χωριζόταν σε δύο θαλάμους (στον κύριο θάλαμο βρέθηκαν τα οστά του αποτεφρωμένου νεκρού βασιλιά και στον προθάλαμο τα οστά μιας αποτεφρωμένης νεκρής γυναίκας), περιείχε τα πολυτιμότερα ευρήματα. Η δωρικού ρυθμού πρόσοψη του θολωτού ταφικού κτίσματος φέρει δύο ζωφόρους. Μια δωρική με τρίγλυφα και μετόπες και πάνω από αυτήν μια ιωνική με αρκετά μεγαλύτερο ύψος• η ζωφόρος αυτή κοσμείται με μια τοιχογραφία που, παρά την κακή κατάσταση στην οποία αποκαλύφθηκε, θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική. Πρόκειται για μια ζωγραφική παράσταση με θέμα ένα ομαδικό κυνήγι και δηλώνει ίσως την αγαπημένη ασχολία του νεκρού που ετάφη εκεί.

Ακολουθεί η χρυσή λάρνακα που περιείχε τα οστά του βασιλιά Φιλίππου Β' και το στεφάνι βελανιδιάς που φορούσε ο νεκρός. Η χρυσή λάρνακα που ζύγιζε 11 κιλά είναι διακοσμημένη στο κάλυμμά της με το μακεδονικό αστέρι και στις πλευρές της με φυτικά κοσμήματα και επίθετους ρόδακες. Το χρυσό στεφάνι βελανιδιάς είναι το πιο βαρύτεμο στεφάνι που σώθηκε από την ελληνική αρχαιότητα. Αποτελείται από 313 φύλλα και 68 βελανίδια. Ζυγίζει 714 γραμμάρια.

Στο προσκήνιο ο Φίλιππος. Τα λαμπρά όπλα δίνουν την αίσθηση της δύναμης του ηγεμόνα. Ο σωρός των υπολειμμάτων της νεκρικής πυράς που βρέθηκαν όλα μαζί ριγμένα επάνω στον τάφο θυμίζει το τραγικό ολοκαύτωμα και συγχρόνως υπαινίσσεται το πέρασμα σε μία άλλη διάσταση

Ο ελαφρώς μικρότερος Τάφος III, που αποδίδεται στον Αλέξανδρο τον Δ΄ και στον κύριο θάλαμο του οποίου βρέθηκαν τα οστά του αποτεφρωμένου νεκρού εφήβου, απέδωσε επίσης σημαντικά ευρήματα, ενώ μια στενή ζωφόρος, που απεικόνιζε αρματοδρομία, στόλιζε τους τοίχους του Τάφου.

Ο λεγόμενος τάφος της Περσεφόνης, στους τοίχους του οποίου βρέθηκε μια θαυμάσια τοιχογραφία με θέμα την αρπαγή της Περσεφόνης από τον Άδη, και ο τέταρτος τάφος, που είχε μια εντυπωσιακή είσοδο με τέσσερεις δωρικούς κίονες και πιστεύεται ότι ανήκε στον βασιλιά Αντίγονο Β΄ Γονατά, βρέθηκαν άγρια συλημένοι και δεν απέδωσαν σημαντικά ευρήματα.

Ο Ήλιος της Βεργίνας

Η χρυσή λάρνακα, μέσα στην οποία ο Ανδρόνικος ταυτοποίησε τα απομεινάρια του σώματος του Φιλίππου Β΄, φέρει στο επάνω μέρος της το δεκαεξάκτινο αστέρι, το οποίο καθιερώθηκε να ονομάζεται Ήλιος της Βεργίνας και υιοθετήθηκε ως σύμβολο της ελληνικής Μακεδονίας. Αυτός ο Ήλιος υπήρξε σημείο διεθνούς αντιπαράθεσης το 1992, όταν το νεοϊδρυθέν κράτος της Π.Γ.Δ.Μ. τον χρησιμοποίησε ως σύμβολο πάνω στη σημαία του. Όμως, μετά από γενικευμένη αντίδραση του ελληνικού έθνους και των τότε ελληνικών κυβερνήσεων, που είδαν στην ενέργεια αυτή μια καπηλεία της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς και υποστήριξαν σθεναρά ότι το σύμβολο βρέθηκε σε αρχαίο μνημείο εντός του ελλαδικού χώρου, η κυβέρνηση της Π.Γ.Δ.Μ. υποχρεώθηκε το 1995 να τον απομακρύνει από τη σημαία της.

Στον ίδιο χώρο βρίσκεται η χρυσή λάρνακα με τα οστά της βασιλικής συζύγου και το χρυσοκέντητο ύφασμα που τα τύλιγε, και οι δυο χρυσελεφάντινες κλίνες, διαχρονικοί μάρτυρες των λαμπρών βασιλικών συμποσίων.

Οι κλίνες, που ήταν χρηστικά αντικείμενα, είχαν σκελετό από ξύλο και ήταν πλούσια διακοσμημένες με ελεφαντόδοντο, γυαλί και χρυσό. Κατασκευασμένες από το χέρι σπουδαίων αρχαίων καλλιτεχνών, αποτελούν δύο μοναδικά αριστουργήματα της ελληνικής μικροτεχνίας. Στην κλίνη του θαλάμου, στη ζωφόρο της

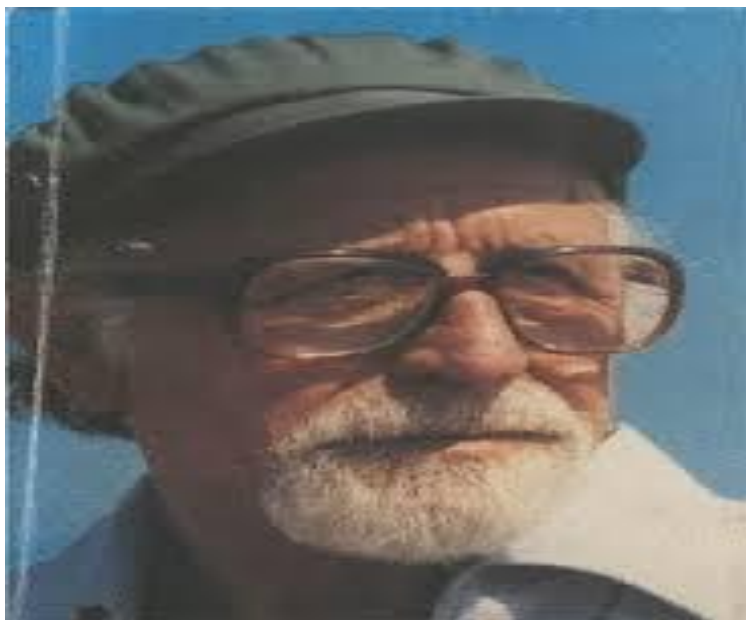
μακριάς πλευράς, υπάρχει ανάγλυφη παράσταση βασιλικού κυνηγιού, στο οποίο συμμετέχει ο ίδιος ο Φίλιππος και ο νεαρός γιός του Αλέξανδρος μαζί με Μακεδόνες αυλικούς.

Στην κλίνη του προθαλάμου, που ήταν διακοσμημένη με ελεφαντοστέινα ανάγλυφα, σε όλες της τις πλευρές, στις μεγάλες ζωφόρους παριστάνονταν μάχες Ελλήνων και βαρβάρων. Με τη συμμετοχή ενός πολύ σημαντικού σύγχρονου Έλληνα καλλιτέχνη, του Χρήστου Μποκόρου, τα αριστουργήματα αυτά που είχαν εντελώς διαλυθεί, ανασυντέθηκαν σε φυσικό μέγεθος και παρουσιάζονται στο κοινό.

Στην τελευταία ενότητα της έκθεσης συναντά κανείς τα ευρήματα από τον τάφο III, που ανήκει πιθανότατα στον Αλέξανδρο Δ', τον γιό του Μεγαλέξανδρου και της Ρωξάνης, που δολοφονήθηκε από τον Κάσσανδρο το 310 π.Χ.

Στο επίκεντρο βρίσκεται η ασημένια τεφροδόχος με τα οστά του νεαρού νεκρού, πλαισιωμένη από τα αριστουργηματικά ελεφαντοστέινα ανάγλυφα της κλίνης.

Η έκθεση είναι αφιερωμένη στη μνήμη του καθηγητή Μανόλη Ανδρόνικου, του αρχαιολόγου που έφερε στο φως τους θησαυρούς και είχε τη γνώση και την πνευματική εγρήγορση να τους αναγνωρίσει.

Στο τέλος της πορείας, σε ένα χώρο ειδικά διαμορφωμένο για το σκοπό αυτό, οι επισκέπτες θα έχουν την ευκαιρία να ακούν τον ίδιο τον ανασκαφέα να τους ξεναγεί στα μνημεία

Η ΕΡΕΥΝΑ ΣΗΜΕΡΑ

Τα έργα που βρίσκονται αυτή τη στιγμή σε εξέλιξη από την ΙΖ' ΕΠΚΑ περιλαμβάνονται στη συνολική πρόταση διαχείρισης και ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου των Αιγών και συνθέτουν την έννοια του Πολυκεντρικού Μουσείου. Έργο «Ανάπλαση- Ανάδειξη της Βασιλικής Νεκρόπολης και του Ανακτόρου των Αιγών. Φάση Γ». Προϋπολογισμός 7.000.000 ευρώ. Συγχρηματοδοτούμενο από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΣΠΑ, ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας).

Στόχος των έργων σε εξέλιξη είναι να προσφέρουν στον επισκέπτη την εμπειρία μιας νέας σχέσης ανάμεσα στις αρχαιότητες που εκτίθενται στον πραγματικό ή ψηφιακό χώρο του μουσείου και στον γεωγραφικό, ιστορικό και μνημειακό χώρο, από τον οποίο προέρχονται. Στις υπάρχουσες εκθέσεις (Βασιλική Συστάδα Φιλίππου Β') σύντομα θα προστεθούν τα υπό κατασκευή έργα: το Εικονικό Μουσείο Μέγας Αλέξανδρος και το Νέο Κτήριο του Πολυκεντρικού Μουσείου, τα οποία σε συνδυασμό με υπαίθριες ενότητες μνημείων, όπως το Ανάκτορο και η Βασιλική Συστάδα των Τημενιδών -οι οποίες αναδεικνύονται και σύντομα θα είναι προσιτές στο κοινό- θα προσφέρουν μία συνολική και δυναμική άποψη της αρχαίας πρωτεύουσας των Μακεδόνων και του ιστορικού τους βάρους.

Για την εκπόνηση αυτής της εργασίας εργάστηκαν οι παρακάτω μαθητές του 1^{ου} ΓΕΛ Ηγουμενίτσας:

1. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ Α1
2. ΑΛΕΞΙΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ- ΔΕΣΠΟΙΝΑ Α1
3. ΒΑΡΒΕΡΗ ΟΥΡΑΝΙΑ Α1
4. ΒΕΛΛΗΣ ΔΟΝΑΤΟΣ Α1
5. ΓΙΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΑ Α1
6. ΓΙΑΚΗ ΝΑΤΑΛΙΑ Α1
7. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΑΦΡΟΔΙΤΗ Α1
8. ΓΙΑΝΝΕΛΟΥ ΜΑΡΙΑ Α1
9. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ Α1
10. ΓΙΩΤΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ Α1
11. ΓΚΙΚΑ ΑΛΙΚΗ Α1
12. ΓΚΙΟΥΝΟΣ ΘΩΜΑΣ Α1
13. ΓΡΑΒΑΝΗ ΒΙΚΤΩΡΙΑ Α1
14. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΙΑ Α1
15. ΚΑΤΩΜΕΡΗ ΦΙΛΙΠΠΑ Α3

16. ΚΟΥΤΣΟΥΚΗΣ ΚΩΣΤΑΚΗΣ Α3
17. ΚΩΝΣΤΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ Α3
18. ΛΑΜΕ ΜΠΡΟΥΝΙΑΝΤΑ Α3
19. ΛΙΑΓΚΟΥ ΑΓΑΘΗ Α3
20. ΛΙΑΚΟΥ ΘΕΟΔΩΡΑ Α3
21. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ ΑΡΤΕΜΙΣ-ΧΡΥΣΗ Α5
22. ΠΑΝΤΕΛΟΓΛΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ Α5
23. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΣΤΑΜΑΤΙΑ Α5
24. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Α5
25. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ ΑΡΙΑΔΝΗ Α5
26. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΛΕΩΝΙΔΑΣ Α5
27. ΠΟΛΥΔΕΡΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Α5
28. ΠΟΤΣΗ ΣΟΦΙΑ Α5
29. ΡΙΖΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Α5
30. ΣΑΚΑΡΕΛΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ Α5
31. ΣΩΤΗΡΚΟΥ ΠΕΛΑΓΙΑ Α5